

10. veebruaril 1946 võtsid SARK-I Võrumaa osakonna
töötajad Võrust Rõuge valda viiva tee 4. kilomeetril kinni
Võru Keskkooli vanemate klasside õpilased, kes püüdsid
telegraafipostitele kleepida nõukogudevastaseid lendlehti:
1) Veski Heino Voldemari p. sünd. 1928. a. 9 kl. õpilane
2) Kaska Valev Jaani p. sünd. 1929. a. 10 kl. õpilane
3) Tammemägi Hans Rudolfi p. sünd. 1929. a. 9 kl. õpilane
Läbiotsimisel võeti kinnivõetuil ära 259 nõukogudevastase sisuga
Lendlehte, sh. Nõukogudevastase ajalehe Ugandi eksemplar.
ENSV Siseasjade rahvakommissaar kindralmajor A. Reserv

ERA. F R-I. N5 s 127. 1106-109

Nr 36

sügis 2004

X aastakäik

TÄNANE LEHT: HANS TAMMEMÄGI,
SÕPRUSE 1-4, VALGA 68203 ☎ 076 42 487

Märkmed hävinud majast, ajast ja elust.

Kui 1942.a. kevadel lõpetasin Nursi algkooli ja läbi-
sinnastamiseksami Võru Gümnaasiumi, osutusin
sissesajate nimekirjas 113-ndaks. Et Võru Güm-
naasiumihoones paiknes Saksa sõjaväe laatsaret, mille
tõttu gümnaasiumis õppetöö oli planeeritud vastas-
asuva algkooli ruumides mitmes vahetuses vähen-
datud klassikomplektide arvuga, oli oht et võin
osutada väljajäänuks. Isa arvas, et selline häbi, kui
poeg nii loru on, et gümnaasiumigi õppima ei saa,
oleks tema jaoks liig. Eks endal oli ka piinlik ja nii
tegingi uuesti gümnaasiumi astumise eksamid Petseri
gümnaasiumi, kus osutusin nimekirjas teiseks.
Esimese poolaasta õppisingi Petseri gümnaasiumis,
mis oli minu koolipõlve romantilisim ja meelde-
jäävaim elamus nii õpilase-õpetajaskonna kui ka aja-
ning elumiljöö seisukohalt.

Oht Võru gümnaasiumis kohata jääda oli osutunud
asjatuks. Kuna Võru oli Petserist lähemal kodukohale,
tulid 1943.a. alguses Petserist üle Võrru. Petseris oli
kolmandaks võõrkeeleks vene keel, Võrus aga inglise
keel, pidin eratundide abi kasutades ingliskeeles käh-
ku järele jõudma. Sain sellega ka kenasti hakkama.
Ulualust leidsin Võrus perekonnatuttavate, abielupaar
Elsa ja Edmund Laose köök-toaga korteris Liiva
tänavas.

Sama aasta sügisel enne kooli linnas käies nägin
Kreutzwaldi Ja Liiva tänava nurgalasuva maja nr. 39
aknalekleebitud konarlikus eesti keeles kirjutatud

kuulutust, et kolm maalt pärit õpilast leiavad siin
korterit. Läksin hoovivärvast sisse, koputasin mitu
korda uksele, keegi avama ei tulnud. Hoovi-pealse
kaunis viletsa väljanägemisega väikese maja kõrgelt
esikutrepilt jälgis mind samal ajal vanem „tante”
olemisega vanaproua ning nähes mind minekule
pöördumas, hõikas mulle: „pidage, ein moment!” Jäin
seisma, proua laskus ka alla ja päris et kas otsin
korterit ja kes ma olen. Seletasin asja ära, aga ka tema
soovis, et oleks kolm poissi. Mulle meenus kohe mu
sõber ja koolivend Evald Tomson, kes oli ka paraku
ilma korterita. Käisin välja kaks poissi. Ei, kolm on
vaja, jäi vanaproua kindlaks, või makske kolme eest.
Palusin teda minuga siiski arvestada ning korterit
hoida seni kui annan vastuse, millega ta ka soostus.
Kodus rääkisin vanematega, seejärel Evaldi ja Evaldi
vanematega. Kõik olid heameelega nõus, olevatki
parem kui kahekesi oleme. Nii saidki minust ja
Evaldist Elisie Blumi valduses oleva hoovimajakese
Kreutzwaldi 39A üürilised algaval koolisügisel.
Tingimuseks oli muidugi sõjaajast iseloomulik
naturaaltasu: küttepuid, toiduained, ka toidukaardid
(leib, rasvained, suhkur jne.) mis meile kooliõpi-
lastele, anti võrdselt linnaelanikega. Preili, mitte
proua, nagu hiljem teada saime, tagas omalpoolt
ahjukütmise, hommikul ja õhtul sooja vee kohvi või
tee jaoks, pliidi kasutamise õiguse, koha sahvris ja
vajaduse korral keldris toiduvaru hoidmiseks. Söögi-
tegemine jäi meie endi mureks, see meile isegi
meeldis: tee millal tahad, kuidas tahad või ära tee
üldse. Olime saanud endile kodu – nii me seda tund-
sime ja kutsusimegi.

Milline see kodu siis oli? Vana tahumata ristpalk-
nurkadega pealisvooderduseta palkmaja. Nelinurkse
põhiplaani ja väikese etteehitatud trepikojaga, mille
ühe külje moodustas sahver-panipaik. Kivikatus ja
selle keskel korsten. Maja all, kogu ulatuses oli
võlvitud kelder, mille tõttu maja oli maapinnast
tunduvalt kõrgemal. Seinapalkide suuremad praod
olid kohati savi-lubja mördiga tihendatud. Kõik see
andis majakesele pisut „metsamoori” maja ilme kusa-
gilt metsa-kolkast. Algselt oli maja püstitatud ilmselt
laohooneks ja keskel asuv vägev leivaahi lubas
oletada et seal küpsetati leiba-saia, ühesõnaga
pagaritooteid nurgal asunud kaupluse tarbeks, mis
seal oli olnud eesti ajal. Ka õue ühte külge hõlmav

katusealune ja heinasõim selle servas oli mõeldud talumeeste hobuvankritele, samuti Liiva tänavalt lai kahepoolse väravaga sissesõiduvärv jalgvärava kõrval. Maja ees asus nn. kaevuvinnaga salvkaev ämbriga ja kuivkäimla. Maja kahte külge hõlmas linnaelamu kohta suur aed, mis piirnes „Kandle” teatri suveaiaga. Kogu see kompleks kuulus kolmele saksa-soost õele – perekonnale Blum. Millal ja mis põhjusel nurgal suure majas kauplus lõpetas tegutsemise, me teada ei saanudki. Ega ka seda, millal oli sellest laohoonest saanud õde Elisie eramu, ilmselt küllaltki ammu.

Majakeses oli kaks tuba milliseid eraldas lae alt lahtine vahesein. Lahtine sellepärast, et soojus leviks ühtlaselt kogu majas. Liivatänavapoolne tuba kuulus meile, siin oli kaks akent, üks vaatega Liiva tänavale, teine vaatega „Kandle” teatrimaja otsaga külgnevasse aeda. Perenaise toa aknad olid vaatega vastavalt üks „Kandle” suunas, teine tagumisse aia-ossa. Kõök oli ruumikas, kogu maja ühe külje pikkune, meie toast eraldatud uksega, perenaise toast eesriidega. Kõöki poolitas mahukas toidukapp, veel oli kõögis söögilaud, diivan, toolid, riulid. Kõögi aken oli samuti vaatega aeda. Meie toas oli üks nurk eraldatud laudadest vaheseinaga ja ukse asemel kardinaga, mõeldud panipaiga ja riidehoiuna. Veel oli meie toas suure ahju kõrval väike malmahi, mille suitsutoru oli viidud suure ahju lõõri. Seda kütsime eriti külmade ilmade puhul, siis kui tint tindipotis oli juba ära külmumas.

Meie tuba oli seisnud mitu aastat tühjana, kui seal elanud kauplusemaja omanikust õe poja Heinrich Blumi mälestus. Heinrich ehk Heinz, nagu õed teda hellitlevalt olid kutsunud, oli lahkunud Umsiedlungi käigus 1939.a. sügisel Saksamaale. Toanurgas olevate mahajäetud raamatute, õpikute järele otsustades valdas ta täielikult eesti keelt, oli õppinud Võru Gümnaasiumis, nagis rippus sinine gümnaasiumi vormimüts. Ilukirjandus aga oli kõik saksakeelne, alates indiaaniromaanidest Hitler-jugendi ajakirjadeni. Saksa vere kutse oli osutunud tugevamaks emaarmastusest, tänutundest ja austusest tädide vastu, kes kõik koos olid teda kasva-tanud ja hellitanud, Eestimaast rääkimata. Kes oli Heinzi isa, kuhu jäänud, ei saanudki me teada, polnud sobivat juhust päridagi, seda teemat välditi. Meie arusaama järele oli tegu meremehega, mütsi järele kapteniga, sest enne kui tuba meile üle anti, võttis perenaine sealt kahe klaasitud laevapildi vahel rippunud mütsi ja ka mõlemid pildid hellalt kui reliikviad oma hoole alla. Toas jättis perenaine meie kasutusse antiikse nikerdatud inimpeale toetuva diivanilaua, millest sai Evaldi õppimislaud ja veel neli vanaaegset tooli. Ise tõime juurde veel ühe laua, paar tooli, raamaturiuli, voodid. Voodis olid meil kui maapoistel õle- või põhukotid. Neid tuli igal hommikul üles kohendada vastavatest kahest avast enne linade ja tekiga katmist.

Seinad „ilustasime” saksa ajakirjadest värviliste ajakohaste sõjapiltidega, ei puudunud muidugi ka filmitähtede omad. Olime Evaldiga mõlemad lugemishullud. Seda soodustas asjaolu, et kolmas Blumide õdedest, auväärne daam Jenny Blum oli Võru Keskraamatu-kogu juhataja ja laenutaja ühes isikus sageli, selle asutamisest 1909. aastast kuni 1944. aasta augustini, mil punakotkad pommitasid Võru rusudeks ja põlema. Tulekahjus raamatufond hävis. Kui õde Elisie üürilised, ilmselt ka õe poolt natuke üles-kiidetud, olime raamatukogus alati teretulnud, saime vabalt valida riulitelt ja laenutada niimitu raamatut kui soovisime ja niikauaks kui soovisime. Pärast rinde üleminekut organiseeris Jenny raamatukogu taastamist ja koostamist kunagise 7. Jala-väerügemendi säilinud 2000 köitelise raamatukogu baasil Võru maakonna raamatukogu nime all. Et selles eestiaegses kogus oli imekombel säilinud ka mitmeid keelatud ja hävitamisele määratud teoseid, suutis ta neid päästa ja anda ära ringlusse tagastamise nõudeta inimestele keda võis usaldada, olime mitmel korral meiega seda.

Meie perenaine oli meiega rahul, nähes ära, et huligaanidega tegemist ei ole, otsustas ta võtta enda tuppka ja veel kaks tüdrukut. Nendeks osutusid imekenad tüdrukud Lepistukandist, Aino ja teise saleda neiu nime olen kahjuks unustanud. Õppisid nad kokandust „Võru hõimu” kodunduskoolis. Kuna õppetöö nii meil kui nendel toimus vahetustega, ei puutunud me nendega kuigi tihti kokku. Pealegi saatsid neid õhtuti koju eesti sõdurpoisid ning laulsid nendele akna all unelaulu, sellega kõik ka piirdus, tüdrukute iseloomu arvestades kaugemale ei mindud.

Et meie tuppka tuli kõögist uks ja esiku ukсед meil lukus ei olnud, siis perenaist meie sõprade külaskäigud ei häirinud. Vahel, kui kära liialt valjuks läks koputati seinale. Sõpruskond kujunes ajapikku ikka rohkem omakandi poistest, klassivendadest, maapoistest. Polnud me ei nohikud ega ka peo- või tantsulõvid. Tüdrukutega suhtlemisel saamatud idealistid, unistajad. Suur sõda Idarindel oli muidugi pidevalt kõneaineks. Aasta kuritegeliku kommunistliku põhjakihi võimutsemistest venelaste toel ning 14. juuni suurkõuditamine olid häälestanud rahva ja eelkõige selle tundlikuma osa – noorsoo, punavõimu vastu. Eesti sõdurpoistes Idarindel nähti kangelasi, kes võitlesid kүүditatute ja vangistatute vabastamise nimel, oma Eestimaa iseseisvumise ja püsijäämise nimel. Imetlesime noormehi, kes ka meie gümnaasiumi lõpuklassidest olid Eesti üksuste ridades Idarindel ning puhkuseajal külastasid kooli. Oleks vaid vanus lubanud, oleksid need, kes hiljem põrandaaluses võitluses osalesid, olnud kindlalt vabatahtlikena Idarindel bolševike vastu. Suur-Saksamaa ega Hitler ei olnud eestlaste võitluse ajendiks, ei olnud seda ka sakslastel. Ega muidu ei oleks saksa sõdurid laulnud tuntud laulu sõnadega:

Es geht alles vorüber
 Es geht alles vorbei
 auch Adolf Hitler
 und Nationpartei.

Eestlased ei võidelnud saksa okupatsiooni vastu, selleks ei olnud põhjustki, seda võeti kui bolševismi vastase võitluse osa. Igapäevaelu korraldamine oli taastatud valla-, alevi-, linna omavalitsuse asi. Sama kehtis ka politsei, kohtu jne. kohta. Äravõetud vara ja maa tagastati nende omanikele, kuivõrd nendest oli alles ja ellu jäänud. Ilmusid eesti omad ajalehed „Eesti Sõna”, „Maa Sõna” jne., peale selle maakonna ja erialased ajalehed. Ajakirjadest on meelde jäänud „Eesti Noored”, „Talu perenaine”, „Põllumajandus” jne.. Ilmusid ilukirjanduslikud teosed, populaarteaduslikud ja ka õpikud jne.. Rahvuslipp sini-mustvalge oli tunduvalt rohkem au sees kui eesti ajal, samuti rahvusvärvide kasutamine. Lauldi eesti laule, räägiti anekdoote doktor Mäest, Lietzmannist ja kanavars Fritzust, ei olnud juhust kuulda et sellepärast oleks kedagi vangi saadetud. Huviga lugesime saksa pildiajakirju mis olid koolipoisile hinnalt taskukohased. Aegajalt käisime sõdurisööklas 30 penni eest suppi söömas, seda küll ilma leivata, sest leivakuponge eraisikutele ei müüdnud sööklas. Riidekaubad olid lubade alusel, maarahvas sai ülenormi antud toodangu eest preemiapunkte, millega sai mitme-sugust kaupa osta. Jalkanõudega oli keerulisem, poest sai puukingasid mitmesugu kujuga. Meil, maapoistel, olid naeltegakaetud taldadega poolsaapad, sõduritelt peki või muude toiduainete vastu vahetatud. Nii see koolipoisi eluke veeres. Veeres ka punavägede laviin ameerika relvade ja „svinaja tušonkaga” õlitatult päev-päevalt Eesti piiridele lähemale. 1944.a. varakevadel lõpetati koolides õppetöö. Kes kuhu, vanemad mehed sõjaväkke, kellel oli võimalus – põgenes läände, uskudes pääsemisse. Eesti üle laotus KGB võrk.

Algas hoopis teine elu kui seda oli kirjutud saksa okupatsioon. Sügisel, 1. novembril olime taas linnas ja koolis. Mitmed kooli- ja klassivennad olid kadunud. Gümnaasiumi soliidne direktor hr. Pettai oli arreteeritud, tema asemel oli saanud direktoriks J. Koe-mets. Vallandamine ootas ees veel mitut õpetajat. Inglisekeelt, ladina keelt ega usuõpetust enam kavas ei olnud, saksa keelt oli jäänud tund nädalas. Uuteks aineteks tulid venekeel ja vene kirjandus, NSVLiidu ajalugu ja NSVL füüsilis- ja majandusgeograafia ning konstitutsioon, sõjaline õpetus. Võru „Tööraha Elu” kirjutas sel puhul: „Võru koolid on muutumas kommunistliku kasvatuses tähtsaks vahendiks. Õpilased saavad võimaluse lähedalt tutvuda maailma esimese sotsialismimaa mineviku ja kaasajaga, millest Võru koolinoortel tõepärast ettekujutust varem polnud.” Prohvetlikult kirjutatud sõnad mis õige pea täituvad! Gümnaasiumi nimetus uuele võimule ei meeldinud, nimetati ümber Keskkooliks.

Meie „metsamajas” oli perenaine mures ja teadmatuses Heinzi saatuse pärast. „Võru hõimu” kooli tegevus katkes ja perenaise poolele tüdrukud enam tagasi ei tulnud. Soovitasime nende asemele Evaldi klassivenna Heino Peri. Heinole keskkool eriti ei meeldinud ja ta läkski edasi Tallinna raudteekooli. Heino asemele sai mõne aja möödudes koha Valter Pajumets. Tore sportlik, tagasihoidlik noormees, käis suuskadel Haanja – Võru vahet. Hilisem Noorte Kuperjanovlaste staabiliige. Ka meie Evaldiga võtsime kolmandaks toakaaslaseks Endel Siku.

„Vabastatud” Võrumaal, nagu kogu Eestimaal, oli alanud inimjaht allesjäänud ärksamatele eestimeelsetele inimestele. Süüdistusteks natsionalism, sakslastele kaasaaitamine, kulaklus, isamaa reetmine. Sageli isiklik viha, vara- või kasuiha. Kooli-noored ei saanud jääda selle füüsilise ja vaimse terrori vaikivateks tunnistajateks. See oleks võrdunud kaasosaliseks olemisega kuritegevuses oma maa ja rahva vastu. Kuna koolis puudusid võimalused pikemateks muljete avaldamiseks ja arupidamisteks, otsiti selleks kohta ja võimalust väljaspool kooli. Ega igal poisil olnudki selleks võimalust, oldi korteris kus polnud privaatsust või ei lubatud üldse võõraid korterisse. Meil seda muret polnud ja nii kujunes meie hoovimaja korterist „ugandimeelsete” poiste alaline kooskäimise koht. Valev Kaska, Heino Veski olid peaaegu igapäevased külalised. Klassivennad Olev Palo, Erich Tiivoja, Valter Kuklane, Henn Pihlapuu, Kalju Roots, Heldur Tormiste, Elmut Laane, Lembit Muuga jt. Olid aegajalt vestlusringis. „Omainimene” oli Kalju Liin. Et mitte silma paista olid tulijatel omad reeglid värvatest sisenemisel. Osa tulijaid tulid Kreutzwaldi tänavapoolsest värvast, teine osa Liiva tänavapoolsest värvast. Kalju Liinil oli oma sissepääs aia kaudu, läbi „Kandle” suveaias lahtivõetud kahe laua avast.

Meie korter ei olnud niioelda mitte mingi salaurgas ega ka „põrandaaluste” kohtumiskoht. Muidugi olid kõneaineks keelatud uudised – kes mida oli ise raadiost kuulnud, ajaleheridade vahelt välja lugunud, metsavendade tegevusest lähemalt kuulnud, NKVD või hävituspataljonlaste korraldatud haarangutest teada saanud. Peab mainima et kõik need poisid olid teadmised, lugemised ja õpikud. Kui oli mõnel raskusi algebra- või füüsikaülesannetega, keemias valentsuse määramisega või lauseõpetusega, ei häbenetud sellestki rääkida ja ühiselt tehti asjad selgeks. Ega koolikaaslaste ja õpetajate tagarääkimist ka paljaks peetud – said siis tagaselja oma koosa. Aevastades tõmmati esimesed „täismeheks” tegevad paberossimahvid. Erilistel puhkudel peeti pidugi. Lauale toodi midagi nädalast toiduvarust, limonaadipudel ja kellegi poolt selleks puhuks kodust näpatud puskaripudel, viina polnud saada ja ega rahagi sellal eriti polnud, puskarit pruuliti aga sõjaaegse kombe kohaselt nii enda kui kõikvõimalike asjameeste jootmiseks peaaegu igas talus. Omaette

naljanumbriks oli konstitutsiooni tunniks selle aine irvitamiseks riukaliste küsimuste väljamõtlemine, kuigi oli teada et õpetaja seda ainet tekstist kõrvalekaldumatult ja käsku täites esitas, ei suudetud vastupanna soovile keelt teritada ja aega viita. Loeti ja uuriti ka selliseid ajaloolisi ja faktesisaldavaid teoseid nagu „Eesti Vabadussõda”, „Eesti rahva kannatuste aasta” jne., varemalt vaevalt et oleksid need raamatud sellist huvi äratanud.

Kõigil oli soov midagi ka ise ära teha selle vene võimu „heaks”. Kui mitte muud, siis lollakad loosungid tindiga kirjuks teha, punaplakat tuule võimusesse aidata, isake Stalini vuntsid sorakile joonistada, hea anekdoot edasi rääkida jne.. Valmisid „metsamajas” ka esimesed lendlehed, pisikesed, aga siiski – Evald Tomson oli osavate näppudega pois ja lõikas linooli „Surm kommunistidele!”, See oli vastukaaluks ajalehenurkadel olevale „Surm saksa okupantidele!” ja „kõigi proletaarlaste ühinemisele”. Tekstiga linoolitükk oli naelutatud puuklotsile ja templina väikestele paberitükkidele trükiti.

Tõsisemad arutlused ja teokstegemised järgnesid sõjajärgselt mahajäänud relvade ja lahingumoonas osas. Kogusid kõik, kes aga midagi leidis, peideti hoolikalt pakituna igaks juhuks, X päevaks ja võimaluse korral anti edasi metsavendadele. Need varud olid märkimisväärsed, kuigi paljud seda ei usu, kahjuks need pingutused olid asjatud, X päeva ei tulnud.

„Metsamaja” põhituumik – Valev, Heino, Ilmar ja Hans jõudsid tõdemusele et 10. Rohelise Partisanide pataljoni poolt väljaantavad pooleleheküljelised lendlehed päevauudistega välisraadiost ei sisaldanud innustavat teksti ega Eesti NSV-s toimuvaid sigadusi. On vaja midagi „soliidsemat”, midagi ajalehe toalist. Vähemalt neljaleheküljelist, esialgu A4 formaat pooleks murtuna. Valisime päevauudised metsavendade lendlehest, kirjutasime kuulnud omad uudised, lisaks metsavendade ja neid jahtivate hävituspataljoni tegevusest, veel ajalooliste sündmuste kohta lühiartiklid jne.. Nimeks sai peale mitmeid arutlusi „UGANDI”. Ilmar Palo leidis oma tuttava Ilmar Raagi juurest abi trükkimiseks kirjutusmasinal 5-6 eksemplari korraga läbi kopeerpaberi. Tiraaž olenes paberi hankimisest ja Ilmar Raagi ajalistest võimalustest. Päidiku lõikas Evald Tomson linoolile ja see löödi templi meetodil lehele. Täna on teadaolevalt säilinud vähemalt üks eksemplar uurimistoimikus riigiarhiivis „Ugandi” nr. 4.. Ugandi jäigi meie grupi nimetuseks.

Vaatamata meie küllaltki suurele sõpruskonnale jäi Ugandi grupp arvuliselt 12 liikmeliseks. Seda ilmselt asjaolu tõttu, et otseselt ju keegi välja ei öelnud enda kuulumisest ühte või teise gruppi, konspiratiivselt oli see keelatud. Nii arvatigi, et nagunii on nad mingi grupiga liitunud, grupe oli mitmeid, nagu nüüd teame, koguni kuus. Laane ja Tormiste tegid vihjeid nagu esindaksid nad mingeid suuremaid ühendusi,

aga otsest ettepanekut liitumiseks ei tulnud ja teades tundes nende kui klassivendade iseloomu ja käitumisomadusi, ei pidanud ma ka omapoolset lähenemist mõistlikuks, kuigi läbisaamine oli meil kõigiga hea. Vahetasime lendlehti kui ülejääki oli, ainult „Ugandi” tegemisest peale meie nelja ei saanud teistega juttu olla. Venevastane hoiak oli aga avalik saladus.

Need on mõned märkmed „Ugandi” „metsamajast”. See maja lammutati juba paarkümmend aastat tagasi, tasandati olematuks. Vähesemaks jääb aasta-aastalt inimesi kes seda veel mäletavad. Enamus nendest mainitud poistest sattusid erinevatel põhjustel ja ajal KGB küüsi. Kalju ja Henn hukkusid relvaga käes. Paljud jõudsid läbi GULAG-i surmalaagrite tagasi kodumaale. Mitte kõigile ei saanud õnn osaks näha taasisesisvunud Eestit. Nende läbielatud ebainimlikud kannatused, võitlus Eesti taassünni nimel, kaotatud tervis ja noorus ei ole leidnud tunnustamist oma riigi poolt, pigem mahavaikimist, unustamist. Ometi ei ole kuulnud kelleltki kahetsussõnu oma kordvalitud tee õigsuses.

Ugandlastele ja paljudele teistele, kellele sai osaks viibida selles hävinud tahumata palkidest „metsamajas”, olid need ilusad noorusaastad. Olid helgete mõtete ja tegude ajad. Olid esimeste arglike armumiste ja unistuste ajad, kordumatud päevad.

Sellest need märkmed hävinud majast, ajast ja elust.

H. Tammemägi

